

помилкове рішення. Відповідний *правочин* визнається судом недійсним (ст. 230 ЦК України).

Висновок: зазначене свідчить, що ЮП може розумітись як «ОПД», але загалом не зводиться до «ОПД» як результату правової кваліфікації *помилкової поведінки*.

Література

1. Maslow, Abraham H. (1954). «Instinct Theory Reexamined». *Motivation and Personality*. New York: Harper & Row. 369 p.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ Перун, 2001. 1440 с.
3. Навчальні матеріали. Тема 5. Правозастосовні помилки: визначення поняття, види, причини появи, методи усунення // URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/legal_documentation/info/lec5.html
4. Загороднюк С.О. Поняття помилки та її значення для кримінальної відповідальності // URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/391/1/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%A1.%D0%9E..pdf>

ШУЛЬГА Андрій

Донецький державний університет внутрішніх справ, доцент кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету № 4, кандидат юридичних наук, доцент

ОЗЕРНА Ірина

Донецький державний університет внутрішніх справ, доцентка кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету № 4, кандидатка юридичних наук

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОМІРНОСТІ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗГІДНО З П.10 Ч.1 СТ. 284 КПК УКРАЇНИ

Завданням кримінального провадження зокрема є і забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необгрунтованому процесуальному примусу, і щоб до кожного учасника

кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст. 2 КПК України). Окрім того, засада кримінального провадження «Доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень» гарантує кожному право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону. Проте, згідно з п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України досудове розслідування може закінчуватися і шляхом його закриття. Але підстави для цього процесуального акту є різні (ст. 284 КПК України). Принаймні зрозуміло, коли, наприклад, кримінальне провадження закривається у зв'язку із: встановленням відсутності події кримінального правопорушення; встановленням відсутності в діянні складу кримінального правопорушення; не встановленням достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді і вичерпні можливості їх отримати; не встановленням особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у разі закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності; коли після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК України, тощо. Однак серед перерахованого вище існує вимога щодо закриття кримінального провадження, яка декларується в диспозиції абзацу другого п. 10, ч. 1 ст. 284 КПК України. Вказана норма зобов'язує закривати кримінальне провадження у разі, коли строк досудового розслідування визначений ст. 219 КПК України закінчився і жодній особі не було повідомлено про підозру. Зазначимо, що в абзаці другому п. 10, ч. 1 ст. 284 КПК України йдеться про строк досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) або винесення постанови про початок досудового розслідування (ст. 615 КПК України). Максимальний строк у цьому випадку становить: 12 місяців – у кримінальному провадженні щодо нетяжкого злочину; 18 місяців – у кримінальному провадженні щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину. Тобто з диспозиції абзацу другого, п. 10, ч. 1 ст. 284 КПК України випливає, що в разі не повідомлення жодній особі про підозру, зокрема у вчиненні особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи, за вичерпанням 18 місяців, кримінальне провадження повинно бути закрите, а значить кримінальне провадження буде вважатися закінченим. До речі, чинний КПК України не називає конкретних обставин не повідомлення про підозру. В такому разі можна вважати, що причини тут можуть бути абсолютно різні. Такими можуть бути і відсутність упевненості у слідчого, що саме конкретна особа вчинила кримінальне правопорушення, і звичайна недбалість та непрофесіоналізм слідчого, і навіть особиста зацікавленість того, на кого законом покладається обов'язок проводити досудове розслідування та повідомляти про підозру. Сьогодні наприклад,

такими обставинами можуть бути причини, пов'язані з війною. Отже, зміст абзацу другого п. 10, ч. 1 ст. 284 КПК України безумовно викликає низку запитань. А саме, якщо наприклад, розглядати зміст пунктів 3¹ та 10 ч. 1 ст. 284 КПК України, то там чітко викладені підстави закриття кримінального провадження, зокрема і той факт, що закрити кримінальне провадження можна тільки відносно не тяжких кримінальних правопорушень. Натомість абзац другий п.10, ч.1 ст. 284 КПК України не містить критеріїв поділу кримінальних проваджень за ступенем тяжкості. В даному випадку слідчий, дізнавач чи прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження у разі, коли строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК України, закінчився, а жодній особі не було повідомлено про підозру. Тобто, із змісту вищезазначеної норми випливає, що не зважаючи на тяжкість кримінального правопорушення, кримінальне провадження повинно бути закрито. Проблема криється ще і в тому, що диспозиція абзацу другого п.10 ч.1 ст. 284 КПК України чітко не визначає, чи кримінальне провадження закривається відносно особи, чи за фактом вчинення кримінального правопорушення. Але якщо не встановлено особу, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення (нікому не повідомлено про підозру), то закриття кримінального провадження можливе тільки за фактом вчинення кримінального правопорушення. Таким чином, у разі закриття кримінального провадження особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, вважається не встановленою, а закриття кримінального провадження повинно здійснюватися за п.3¹, ч.1 ст. 284 КПК України. Однак диспозиція абзацу другого п.10, ч.1 ст. 284 КПК України не містить роз'яснення стосовно причин неповідомлення про підозру, а отже, і бланкетної (відсилочної) норми до п. 3¹ ч.1 ст. 284 КПК України, що, на нашу думку, є певним недоліком. І дійсно, диспозиція абзацу другого п.10, ч.1 ст. 284 КПК України формує враження, що кримінальне провадження, навіть за вчинення особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я особи тощо, закінчується в такому випадку остаточно. Згідно до існуючої теорії кримінального процесу, закриття кримінального провадження означає його остаточно закінчення [1, с. 194]. Отже стає зрозумілим, що цей процесуальний акт формально та фактично призводить до остаточного закінчення кримінального переслідування особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Викладене дає можливість вважати, що, по-перше, зміст абзацу другого п.10 ст. 284 КПК України є не досконалим та таким, що потенційно здатний викликати додаткові запитання під час застосування цієї норми на стадії досудового розслідування. По-друге, вказаний недолік викриває проблему неузгодженості ч.1 ст. 284 КПК України (п.3¹ та абзацу другого п.10). По-третє, на нашу думку, неузгодженість норм ч.1 ст. 284 КПК України

здатна спонукати правозастосовувачів вдаватися до «оціночних категорій» стосовно обставин, які стали причинами неповідомлення про підозру в межах абзацу другого п.10 ст. 284 КПК України. Зважаючи на це вважаємо вказаний недолік пробілом чинного кримінального процесуального законодавства, який здатен призвести до уникнення кримінального покарання особами, які вчиняють особливо тяжкі злочини проти життя та здоров'я тощо. Зокрема, звертаємо увагу також і на те, що в умовах воєнного стану вказані недоліки мають бути обов'язково вивчені та вжиті заходи щодо їх якнайшвидшого усунення. Прикладом у цьому можуть слугувати внесені у квітні 2022 року доповнення до чинного КПК України (розділ IX¹) [2].

В даному випадку нами пропонується доповнити абзац другий п.10, ч.1 ст. 284 КПК України реченням наступного змісту: «крім випадків вчинення особливо тяжкого злочину проти життя чи здоров'я особи або злочину, за який згідно із законом може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі». До того ж нами робиться логічний висновок, що причиною неповідомлення про підозру, відповідно до абзацу другого п.10, ч.1 ст. 284 КПК України є факт не встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Адже, згідно з ч.1 ст. 276 КПК України повідомлення про підозру може бути здійснено лише у випадках: затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; обрання до особи одного з передбачених чинним КПК України запобіжних заходів; наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення. Таким чином, неповідомлення про підозру в даному випадку може мати місце тільки за відсутності обставин, указаних у ч.1 ст. 276 КПК України.

Література

1. Кримінальний процес України у питаннях та відповідях : навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, О. Ю. Хабло. Харків : Видавець, 2012. 275 с. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/kkp/kpr_pitan_vidp.pdf
2. Головні зміни в кримінальному праві та процесі за час воєнного стану: листопад-грудень 2022 та січень 2023. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/golovni-zmini-v-kriminalnomu-pravi-ta-proczesi-za-chas-voyennogo-stanu/>